

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaaja i litaraturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adčynlena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Košty wydawannia pakrywajuć składki.
Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał.,
na 3 miesiacy — 1 zał.

Міжнародная палітыка і Беларусы.

У мінулым годзе і ў пачатку сёлета ў міжнароднай палітыцы было цэлы рад здарэнняў, якія хоць небеспасрэдна, але датычаць так-жа і лёсу беларускага народу.

Галоўным для нас з такіх палітычных здарэнняў было ўступленне ССРР ў Лігу Нацыяў. Факт гэты сапраўды блізка датыча між іншым так-жа і нашага народу. Савецкі камісар спраў заграначных іграе роль, як поўнапраўнага прадстаўніка ў Лізе Нацыяў усіх народаў, што ўваходзяць у склад ССРР, і ад іх імяпрамаўляе там, фальшуючы праўдаівае гэтых народаў палажэнне. Факт такім чынам карыстання Савецкімі трыбунай Лігі Нацыяў, які, як і ўся бальшавіцкая палітыка, яўна служба на некарысьць беларускага народу, павінен пабудзіць беларускае грамадзянства да таго, каб яно часцей інфармавала Лігу аб сапраўдным палажэнні свайго народу.

Важным так-жа і для нас быў у міжнароднай палітыцы саюз некаторых балтыцкіх дзяржаў. А справа вось у чым. Мы часта ў «Беларускай Крыніцы» паўтараем нашу палітычную тэзу аб дружбе беларуска-літоўска-украінскай. Мы ўважаем, што натуральнымі найбольш блізкімі дарогамі ў свет для беларускага народу зьяўляецца мора Балтыцкае праз Літву і мора Чорнае праз Украіну. Вось-жа балтыцкі саюз прыпамінае нам, што ў будучыне Беларусь павінна так-жа ўваходзіць сябра ў павялічаны балтыцкі саюз а пасля ў саюз дзяржаў балтыцка-чорнаморскіх.

Маець так-жа не малое значэнне для беларускага народу і палітыка Далёкага Усходу. Там Японія рыхтуецца да вялікай справы. Яна імкнецца да таго, каб аб'яднаць у вадно цэлае ўсе азіяцкія народы, стаць на чале іх і раз назаўсёды вызваліцца, як ад эўропэйскага і амэрыканскага капіталу, так і ад савецкай апекі. Вялікія японскія пляны ў сваім зрэалізаванні нясуць між іншым падзел ССРР на паасобныя, як азіяцкія, так і эўропэйскія народныя дзяржавы. Азіяцкія народы, вызваліўшыся дзякуючы Японіі з пад панавання ССРР, няўхільна нясылі-б з сабой сябра вышывальнае народаў Каўказу, а пасля народу ўкраінскага і ўрэшце беларускага. Пачатак рэалізавання японскіх плянаў зроблены ўжо ў Манджуріі.

У канцы мінулага году здарыўся яшчэ факт, на які так-

жа можна і трэба глянуць нам з пункту беларускага. Фактам гэтым ёсць напад Італіі на Абісінію. А пачалося гэта дужа проста. Італія ў Афрыцы вобак з Абісініяй (апошняя там незалежная дзяржава) мае свае колёніі, якіх патрабуе мець больш. Дык узяла ды сілай і забрала часць абісінскай тэрыторыі. Справу гэту разбірае Ліга Нацыяў, і як яна яе разбірае — згадваць ня станем. Але для нас важна ўцяміць сабе, як часта цяжка жыць на сьвеце слабейшай дзяржаве ў суседстве з сільнейшай, — а што-ж гаварыць аб народах недзяржаўных, як і наш народ беларускі!..

А вось яшчэ адзін факт у міжнароднай палітыцы, ведаць аб якім трэба так-жа і беларускаму народу. Нядаўна, ужо сёлета, наступіла вялікая дружба між Францыяй і Італіяй. Францыя, каб гэта дружба была моцнай, уступіла ў тэй-жа Афрыцы на карысьць Італіі 114 тысяч кв. кілёметраў сваёй колёніальнай тэрыторыі. Гэта нябывалы ў нашых часах падарунак тэрыторыяльна сапраўды ўрэшце змусіць Італію падтрымліваць французскую палітыку. А французская палітыка імкнецца да стварэння ў Эўропе разам з ССРР магутнага саюзу дзяржаў, які трымаў-бы ў лапе ўсю Эўропу і карыстаў-бы з слабейшых дзяржаў і, ясная рэч, з безбаронных, недзяржаўных, як і мы беларусы, народаў.

Здаецца ўсё гэта далёкія ад нас справы, а такое ці сякое, як бачым, маюць яны і для нас значэнне. Значэнне-ж гэта ў вадным выражаецца: калі ня хочам сваёй нацыянальнай сьмерці і нявольніцтва ў чужых, — працуйма з усіх сіл над справай свайго беларускага нацыянальнага адраджэння і вызвалення!..

Сьмерць акадэміка М. Ф. Блёдуха.

13 студня сёлета памёр у Менску акадэмік Мікалай Фёдаравіч Блёдуха.

М. Ф. Блёдуха радзіўся 10 XII. 1878 г. у Менскай губ. Па сканчэнні сярэдняй школы вучыўся ў палітэхніцы, якую скончыў з тытулам горнага інжынера. Пасля вайны і рэвалюцыі пераяжджае ў Менск, дзе працуе ў Інбелкульце, пасля ў Бел. Акадэміі Навук, як старшыня камісіі для вывучэння натуральных выкапняў Беларусі, адначасна спаўняе абавязкі загадчыка катэдры геалёгіі і мінералёгіі Бел. Дзяржаўнага Уні-

Навісы з сіла ў справе абновы ВЧД.

(Друкуецца, як дыскусыйны матэрыял).

I.

(Біеластоцкая).

Наша В.Ч.Д. жо́е wielm papularnaja arhanizacyja na Bielarusi. Za jeju pilna śladzić nia tolki sami bielarusy, ale i kożny niebielarus palityk u našym kraі. A što ū nas jośc najwaźniejšym — heta naša razumnaja i stojkaja wytrywaść u našych namierach i planach. Naša arhanizacyja, kab jeje blahija ludzi jak taptali, nikomu nie paddasca. Ani chto i ani što nie sabjeć jaje z jaje ūlasnych noh. Bo jana razraslasia na swaim ūlasnym mocnym i peŭnym narodnickim hruncie. Ani na prawa, ani na lewa nieparuśana ja ani na wołas, staіć jana ciapier i śmieła baronіć prawou bielaruskaha narodu. Usio napierad i da lepšaha my idziom u hetaj arhanizacyi, a našy niezależnickija ideały, dyk проста harać plerađ nami wialiki-mi i jarkimi ahniami i wiesieła nam świećiać na šyrokim haścincy bielaruskaha żyćcia.

U swaich pačotkach В.Ч.Д. choć i zdarowaja, ale jana była kwołaja i słabaja, byccam toje dzicia, što nara-dziłasia i pačalo żyć, buduць wielmi słabym.

Zusim inačaj В.Ч.Д. wyhladaje ślahońnia paśla niejkich 20 hadoŭ swajho isnawannia. Za hety čas jana ūžo zdaleła wyhadawać celyja kadry nowych bielarusau. Ciapier užo naša В.Ч.Д. padobnaja da henaha bielaruskaha junaka, što dajšoŭy da swajho fizyčnaha i moralnaha raźwіćcia, čujecca sam i śpiełny i swabodnym, kab karystacca z żyćcia i jahonych prawou u poŭnaj mieri.

A kali ciapier В.Ч.Д. prystupa je da swajho abnaŭleńnia i rearhanizacyi, dyk hetaj sprawaj żywa zacika-wiłasia ūsio bielaruskaje hramadźian-stwa. Ciapier u pahladach swaich na rearhanizacyju В.Ч.Д. bielaruskaje hramadźianstwa dzieliцца na niekalki hrupaŭ. Ja naležu da tych, što В.Ч.Д. nadta lubiać i chočać, kab prahrama jaje astałasia blaz nijkich pieramien i była zaŭslody takaj, jakaj jana jośc ślahońnia.

Nie małyja ū bielarusau paŭstali hutarki taksema ab samym nazowie. Ja prapanuju hetu partyju nazwać Biel. Demokratučnaja Partyja. D—a.

II.

(Nawabradčynja).

Čaču i ja wyskazać swaje poh-lady ū sprawie abnowy В.Ч.Д. Woś-ža na moj pahlad, kali što treba źmia-nіć u prahramie ci takticy, to tolki ū tym kirunku, kab pryciahnuć nia tolki dzikich intelihiентаŭ z śla-

lanskaje ślamj (choć nia wieru, što dzikija aswojacca, bo woŭk zaŭslody ū les hladзіć, a zajac pry kożnym strachu spadziacca na nohi, lisica—wiedama, jak lisica—chitraja i podłaja), ale hałoŭnaje — ci nia možna bylo-b uciahnuc da nas i patomkaŭ bylych bielaruskich arystakrataŭ, choć-by ichniuju demokratučnuju častku. Na moj pahlad i ichnieje pałažeńnie ciapier zusim niezawidnaje.

Dalej, treba dać mahčymaść pracawać jaŭna i adkryta katalickamu bielaruskamu duchawienstwu, bo ūsiož-taki kataliki zahadu duchawienstwa padparadkoŭwajucca i zabarona bisk. Jalbżykoŭskaha maje dla nas minusy dy i nam, jak chryścijanам, niawarta wielmi ubiwać ludziам u hołaŭ, što heta ničoha, a hetym samym nastau-lać ślanstwa prociŭ duchoŭnych ūla-daŭ, bo heta naahŭ niepažadana i wielmi škodna dla relihiі, asabliwa ciapier, kali zaŭwaźwajacca ahulnaje astywańnie da relihiі.

Što da źmieny nazowu, to chi-ba-ž nazoŭ mała što daje, tak što možna źmianіać. a najlepš peknuć stary nazoŭ. Ale nijak nia možna ūstaŭlać kudy-by nia było sloŭ „pracouńja“, raz — što hetaje slowa nie-dobrahučnaje, a druhi raz, što łoda-ry jaśče nihdzie nia majuć swajej arhanizacyi, a jak chto arhanizujacca, to znača choča pracawać. Praŭda, slowa „pracouńy“ maje značeńnie śla-rod clamniejšych, katoryja razumiejuć tolki pracu fizyčnuju, a druhoj pracy, katoraja bywaje časta na t mnoha trudniejšaja, karыniejšaja i bołš ad-kaznaja, jeny nie pryznajuć, ale nam u mutnaj wadzje niawarta ławіć rybu.

J. Č.

III.

(Pastauščynja).

Pazwolu sabie dałučyć i swoj hołas u sprawie rearhanizacyi В.Ч.Д.

Narod Bielaruski pa ūtracie swa-jej niezależnaści ū Wielikim Kniastwie Litoŭskim padpaŭ z zależnaści swajej bejarskaj u zależnaść ad čužoј nam ślachty i akančalna padparadkawaŭsia ūžo čužoј nam narodnaści. Z hetaj pary tahačasnaja kultura bielaruskaja pačynaje zapadać i ūreście narod bie-laruski zabyŭsia ab swajej minuŭšyč-nie. Tak-ža źnikła i tahačasnaja su-celnaść intaresau i lučnaść bielaru-sau, ukraincaŭ i litoŭcaŭ, asabliwa z uwiadzeńniem nowych ślachou komu-nikacyjnych, asabliwa čyhunki, pader-waŭšaj zusim tahačasnaj karыsny ślach wodny, a takim čynam i matarjalny dabrebyt kraju.

Narodnaja bielaruskaja intelihiencyja takim čynam źnikła, jak źnikła i bielaruskaja dziaŭaŭnaść. Adzinymi świedkami dla nas astalisia tolki — historyja, żywaja bielaruskaja mowa i archiwy. Pierawažna z hetych troch čyŭnikaŭ i wyras nowy adradžeński z niezależnikami metami sučasny kiru-nak bielaruski, z wyraznymi zmahani-ami za swaje prawy.

Wiedama tak-ža, što kożny narod, zmahajučysia i kirujučysia da swajej niezależnaści ūlasnymi siłami musіć mieć prychilnikaŭ i z boku inšych narodaŭ, a takimi buduć dla nas his-taryčna źwiazanyja z nami narody.

Hałoŭnym punktam našaj prahra-my pawinna być імкнеńnie da nie-zależnaści, a naša arhanizacyja pawin-na być nazwana: „Partyja Narodnaj Niezależnaści Bielarusi“.

T. K.

3 царкоўнага пагосту.

Маскоўскае палітыканства.

У Беластоку маскалі маюць сваю расейскую арганізацыю — Р.Б.О. — (Русское Благотворительное Общество). Гэта арганізацыя супрацоўнічае ў Беластоку з дзяржаўна-адміністрацыйнымі ўладамі так, як у Вільні г. зв. беларуская санацыя, якую рэпрэзэнтуюць Р. Астроўскі з А. Луцкевічам.

Маскалі ў Беластоку гэтымі днямі зрабілі „палітычна-радыкальны ўздзеянне“ — зажадалі ў царкве чуць польскую мову! Справа выглядае гэтак: — „праваславныя поляцы“, з пад сыцягу Р.Б.О., падалі на пісьме беластоцкаму ваяводзе самаручна, а горадзенскаму архірэю паслалі поштай — мэморыял, у якім дамагаюцца, каб у праваслаўнай царкве ў Беластоку папы гаварылі пропаведзі папольску.

Атрыманая рэдакцыяй з Беластоку карэспандэнцыя ілюструе вышэйсказанае. Вось яна:

Беласток. Раптам жменька маскалаў, у Беластоку, што належаць да арганізацыі „Русское Благотворительное Общество“, пачула патрэбу польскага ў царкве багаслужэння. У нядзелю, 9 снежня мін. г., сабраліся яны на вечы ў тэатральную залю „Palace“, дзея вырашэння гэтай справы. Кіравалі вечам А. Савіцкі, П. Ярчак, А. Вежбіцкі і іншыя. Сабралася людзей на вечы з паўтары сотні. Пачаліся прамовы. Адзін з прамовцаў казаў, што ў Беластоку ёсць многа праваслаўных палякаў, што гэтыя палякі мала разумеюць, у царкве, расейскую мову, што дзеці гэтых праваслаўных палякаў нічога парасейску не разумеюць, што ўсе гэтыя праваслаўныя палякі маюць права дамагацца для сябе ў царкве польскай мовы. Цяпер у Віленскай праваслаўнай епархіі з праваслаўя на каталіцтва, казаў ён, пераходзе штогод па дзве тысячы вернікаў. А гэта дзецца затым, што праваслаўныя не разумеюць у царкве расейскай мовы.

На гэтым вечы „выбраві“ камітэт і напісалі рэзалюцыі. У камітэт „выбраны“ вышэй успомнены асобы, а рэзалюцыі вечы зводзіцца да таго, каб у царкве было папольску што-другая нядзеля, а народныя польскія сьвяты — каб былі толькі папольску.

Гэткіх аднак мудрагеляў „праваслаўных палякаў“ у Беластоку знайшлося нямнога. Яны рассяпаўшыся па ўрадавых службах. На гэтых праваслаўных мы ўжо даўно добра знаемся. Яны былі вернымі слугамі цара.

Гэтыя беластоцкія праваслаўныя палякі гатовы ў царкву зусім не хадзіць, дзея іх царква можа праз цэлы год стаяць зачыненай, або і зусім зачыніцца.

Праваслаўная маса ўся беларуская. Праваслаўныя вёскі кругом Беластоку — гэта чыста беларускія вёскі. А жыхары самога Беластоку, якія сваю царкву любяць, гэта людзі, што ў Беласток на жыццё прыйшлі з пад Горадні, з пад Ваўкавыска і з пад Берасця. Яны ўсе найчысцейшыя беларусы. Гэтыя вось праваслаўныя не палякі і ня хочучы ў царкве слухаць польскіх пропаведзяў, але ня любяць і пропаведзяў расейскіх.

Цяпер у нас людзі толькі і гавораць аб гэтым вечы і польскай мове ў царкве. У народзе абудзілася вялізарная сіла проціў польскай мовы ў царкве. Пасыпаліся пратэсты.

І на правінцыі каля Беластоку бацькошкі загаварылі аб польскай мове ў царкве. А людзі на гэта ім адказалі, што яны тады ў царкву зусім ня пойдучы, калі іх тамі польшчынай на зьмену маскоўшчыны частаваць будуць. Людзі хочучы, каб у царкве была свая мова, родная, беларуская.

*Праваслаўны Беларус
з пад Беластоку.*

Каб зразумець гэтае палітыканства маскалаў, трэба ведаць, што яны стараюцца здабыць сабе правы нацыянальнай меншасці ў Польшчы. Гэтым здабываннем ласкі заняты цяпер усе расейскія арганізацыі ў Польшчы, у гэтым ліку і Р.Б.О.

Рускім арганізацыям і маскалам агулам, у граніцах Польшчы, ідзе не аб Царкву, але аб „руское д'бло“ сярод беларусаў і ўкраінцаў.

Яны ведаюць, што ўжо „руская царква“ ня вельмі трывае беларусаў і ўкраінцаў пры матушкіх Росіі, дык чаму-ж не зрабіць тут уступкі польшчыне, ды яшчэ ў надзеі дастаць для „руского д'бла“, сярод беларусаў і ўкраінцаў,

мацнейшае апірышча — магчыма і народную школу.

Дзея гэтага, маскала, у гэтым ліку і духавенства — вышэйшае і ніжэйшае, — гатовы завясяці ў царквы, у нашым Краю, польшчыну, каб здабыць права нацыянальнай меншасці ў Польшчы.

Палякі на гэта глядзяць крыху інакш. Польская прэса, апісваючы беластоцкі факт, цвёрдзіць, што ў Беластоку дамагаюцца ўвядзення ў царкву польскай мовы праваслаўныя палякі(!).

З гэтага вывад — раз гэта праваслаўныя палякі, дык аб маскалах і гутаркі няма!

Пры гэтым неадрэчы прыпомніць, што на дамаганні праваслаўных беларусаў, упарадкаваць рэлігійнае жыццё, царкоўныя ўлады дасюль яшчэ не патурбаваліся штокольвек зрабіць.

Чарговыя гутаркі — пісаніна аб беларусізацыі царквы.

Ня мала ўжо абяцалі царкоўныя ўлады падыходзіць пазытыўна да справы, каб праваслаўным беларусам скасаваць існуючую якамі ў царкве крыўду — увясці ў царкоўна-рэлігійнае жыццё беларускую мову. Але гэтыя абяцанкі астаюцца дасюль абяцанкамі.

Вось і яшчэ адна, чарговая, „сымпатыя“ да беларусаў з боку царкоўных уладаў.

П.І.П. падае: з багаслаўлення Мітрапаліта Дзяніса ў Вільні, пад кіраўніцтвам архіепіскапа Хвядоса, паўстала Камісія, якая будзе выдаваць падручнікі праваслаўнай рэлігіі. У Камісію ўваходзяць: прот. Ніл Кульчыцкі, Р. Астроўскі (што гэты пан у царкоўна-рэлігійнай справе мае і ўмее рабіць) — беларусы ня ведаюць і С. Паўловіч. Гэтая камісія прызнала неабходным, у Віленскай Епархіі, каб у пачаткавых і сярэдніх школах навучалі рэлігіі ў роднай мове вучняў; каб падручнікі праваслаўнай рэлігіі былі друкаваныя пабеларуску; каб у пачаткавых і сярэдніх школах навучалі пацаркоўна-славянску чытаць і г. д.

Гэтыя скромныя патрэбы (толькі ў галіне школьнага навучання), на добры лад павінны ажыццявіцца, бо-ж іх прызнаў і сам архіепіскап Хвядос.

Аднак, у здзяйсненне і гэтых скромных патрэбаў верыць ня прыходзіцца, бо гэта ўжо ня першыя „добрыя пажаданні“ з боку архіепіскапа Хвядоса і Варшаўскай Мітраполіі.

Беларускі спэктанль Фр. Аляхновіча.

12 г. м. адбыўся ў Вільні ў залі Консэрваторыі беларускі спэктанль, ладжаны аматарскай трупай пад кіраўніцтвам ведамага драматурга й артысты Францішка Аляхновіча. Беларускае прадстаўленне ў Вільні апошнім часам — зьявішча рэдкае. Дзея гэтага вярта зьявляецца шырэйшую ўвагу на менаваны спэктанль, тым больш, што быў ён узнаўленьнем тэатральнае працы гр. Аляхновіча пасля доўгага перарыву.

На сцэне былі згуляны „Узімовы вечар“, інсцэнізаванае апавяданне Э. Ожэшковай, і камедыя ў трох актах Фр. Аляхновіча — „Птушка шчасця“.

П'еска „Узімовы вечар“, у якой прадставіла аўтарка глыбокі психалёгічны мамэнт на фоне распыраванае сялянскае хаты (нажаль, на сцэне ня была яна распыраванай!), калі-б яе згуляць беззаганна, прадстаўляла-б абраз вялікае мастацкае вартасці. Нажаль ігра артыстаў, з выняткам некаторых, была даволі слабой. Замест належнага размаху і зазначэння індыўідуальных асаблівасцяў граючых асобаў, усе і ўсё, сьціснута ў цесным кутку, злівалася ў нярухомую й бяздзейную таўпу. Удавай была ігра Фр. Аляхновіча ў ролі разбойніка „Рыся“ і гр. Лазарэвіча ў ролі Сымона Мікулы. Гр. Паўльскі, што гуляў Аляксея, быў крыху ненатуральны. Талент актёрскі ў яго бязумоўна ёсць, але яшчэ нявыраблены. Эма Залкіндзянка ў ролі Настулі — апавядальніцы казкаў — гэты раз не патрапіла поўнасьцю выявіць свайго актёрскага таленту. Яе ігра была манатоннай, не вяртала на сябе большае ўвагі.

Калі ходзіць аб „Птушку шчасця“, дык наўперад трэба сказаць, што гэтая найўная па сваёй будове і зьмесьце п'еска надаецца толькі для вясковых прадстаўленняў, а не для інтэлігенцыі. Але гэта яшчэ поўбяды. Калі-б паказаць яе на сцэне ў належным выкананні і заправіць пагодным гумарам, прыдаць ей лёгкасці, то глядзельнік бачыў-бы перад сабой, хоць протую, але не пазабавленую мастацкае вартасці фарсу. Але рэжысёр падыйшоў да „Птушкі шчасця“ з іншага боку і патрактаваў яе за рэалістычна. Ад гэтага страціла

Wincuk Adważny.

27)

Chłapiec.

POWIEŚĆ.

V. Niezależna praca.

Ceły tydzień przesiadziła Hanula u Nowaj Murawance, na Jurdyce, u Adama Paśniela, swajho brata u ćaciwartaj streży. Adam zhadziusia dziarżać chłapca, karmić i dahladać — za piac rublou u miesiac. Płata, praūda, niewielikaja, ale skul uziać biednaja udawie stolki hroşy? Dy apryč toho treba było zara kupić usie kniżki, sprawić chłapcu formalnaje adzieńnie i dać paru złotych na drobnyja wydatki. Hanula wiedała, što Wincus darma nie prapustić ni adnaho hroşyka, ale jaki-ż byў trudny, skolki kaštawaū kłopotu i potu toj adzin hroşyk! Padčas hetaj niepamyśnaści Hanula cely hety tydzień ścyra pracawała u Paśnielou i zahnała zapas. Waročałasja u Zawaloku, jak-to kažuć, blaz żywoha hroşyka pry duży.

Wincus wiarsty try prawodził matku.

— Pomni, synok! — hawaryła Hanula: ciapier astajeśsia adzin pamiż ćużymi ludźmi i blareśsia za niezależnuju pracu. Pomni, što heta była twaja sobskaja achwota i twaje slozy. Ty sam dobra wiedajeś, što nichto mnie nierać ciapier wučyć, dy jaśće pasyłać u Murawanku. Ja pajśła procił usiaho swietu, bo dasul nichto z celej Zawalaki u Murawance nia wučycca. Dyk nie lanisja, synok, pracawać, budź akuraty, paradaćny, i čysty, jak ja ciapier zaŭsiody wučyła. Sam ty bačyś, skolki ja kładu trudoū dziela ciapier. Synok moj...

Tut Hanula sieła z Wincusom na prydarožnym kamieni: chaciela wyskazać jamu ŭsłu swaju dušu.

— Synok! — kazała jana: — kali ty budzieś akuraty, dobry i pabożny — ty budzieś majej paciechaj. Nieŭwiazysja z chłapcami blahimi; jość tut mnoha hultajou i chłapcoŭ niehodnych: ja sama čula, jak hawaryli drennyja slozy, i bačyła, jak kuryli papiarosy. Ty taki maleńki — ciapier lohka mohuć chłopczy pakryūdźić: budź aściarożny! Us-

pomni na swajho baćku! Ach, kab ciapier jon jaśće żyў, kab widzieū ciapier takim! Jon tak ciapier lubiū... Praūda, ty jaho nia pomniś, ty mieū tolki dwa hadki, jak jon pamior. Dyk wot ja tabie raskazu, jak jon ab tabie kłapaciūsta. Pierad samaj śmierciakaj kazaū mnie: Nie pakryūdź, kaža, chłapca! Wučy jaho: nie hladzi na ludziej, a jak mohuć wučy, kab byū čaławiekam. Zamuż, kaža, jak chočaś: idzi, ci nia idzi, ale chłapca haduj pa-Bożamu, kab mnie, kaža, za hrobam stydna nia było.

— Dyk wot, synok, jaki baćka pakinuū nam testament. Jak jon ciapier hladził pa haloūce, jak tuliū da serca, čaławaka, a slozy ciakli z jahonych zastyhajućych waćej. A na kancy, kali blahaslawiū ciapier i addawaū u maje ruki, skazaū mnie: Prysiahi, Hanna, što ty jaho budzieś lubić, hadawać i... i... — i jon użo nia moh skončyć: stracił mowu i pamiać, tolki doūha jaśće niešta šaptaū i paūtarau twajo imia. Zara i skanaū. A ja prysiahnuła na jahonaj mahile... Dyk wot, synok...

Tut Hanula pierarwała. Slozy matki i syna žilisia u adzin haračy ručej. Doūha Hanula nie mahła pryjści k' sabie; adnak treba było kančać roźwitańnie. Aziennaje sonca pachilałasja na zachad. Łaskawy wieciarok raźwinau wicherawatuju haloūku Wincusia. Hanula bahaslawiła jaho i skazała.

— Dyk woś, synok — nia tolki dziela toj prysiahi ja lublu ciapier, a j tak — pa Bożamu Zakonu, i zatoje, što ty moj rodny, što ty byū zaŭsiody dobry, paslušny chłopcěk. Na ciapier nie skarżyliš susiedzi, ty nie rabił nikomu škody, ty nia kryūdził ni dziaciej, ni nawiet ptuśak, i ty lubiū mianie. — Idzi-ż, synok, na niezależnuju pracu, a ja budu da astatka pracawać dla ciapier i melicca za ciapier.

Jaśće raz horača pacalawała Wincusia, pierażahnała i adpuściła. Razyjšlisja. Jaśće niekalka razou chladalisja naŭzajem. Nareście Wincus użyjoū na ŭzhorek. Hanula taksama była na druhim ŭzhorku. Adtul matka zdaloku bahaslawiła syna, a jon stajaū na kalenjach i prysiahnu: „Boža, budu dobrym čaławiekam!“

Kali Wincus ustaū i hlanuū u staranu Zawalaki, matki ŭžo nia było widać na haryzoncie. Astaūsia adzin. Pierşy raz adarwaūsia ad matki na daŭšejşy čas. Išoū na niezależnuju pracu.

I woś pačalasja štodziennaja mazołnaja robot. Wincus ustawaū ranieńka, paśpiešna śniedaū i rezwa jšoū u szkołu. Daroha z Jurdyki įšla spaćatku praz pole, a pośle u Murawance praz doūhuj wulicu i rynek, i jaśće praz adnu wulicu: ŭsiaho razam bylo try wiarsty — ad chаты Adama Paśniela, na Jurdyce, da Haradzkoja wučyliśca, na Zawalackaj wulicy.

A u škole praca įšla abyčnym paradkam: inspektor, jak wučyciel historyi, z wialikim razmacham i luboūju raskazywaū usio toje, što datyčyla palakoū i widawočna tasawaū heta da katalikoū, katorych uściaż prazywaū palakami. Bywała, nastawić akulary na wučniaū i wodzić waćami pa klasie, jakoby šukajućy pamiż imi najhoršaha paūstanca. Prytym asabliwa časta nawodził woćy na Wincusia. Što jon u im bačyū, Boh jaho wiedaje: musić ličyū „dzierskim“ toje, što Wincus nia ŭmieū spuśčać waćej, jak druhija, a hladzieū prosta i adkryta.

Śliwa byū wučycielem rasiejaskaj mowy i rezwaū wučniaū hramatyka; Maznycia byū wučycielem matematyki; a Pawieł Pietrowič Pietuchow — cichi i wielmi pracawity, ale bleztałkowy — zabrau usie inşyja pradmiety.

Wincus nia byū ani pierşym wučniem, ani druhim. Na hetyja miejsy wybilisja dwa druhija wučni: adzin starşy hadami, małamoūny, ale staranny — Jazep Piastrejka, a drugi — rezwy, bal-tun, ale wielmi zdolny — Henryk Albinowič. Adnak z druhimi Wincus zaŭsiody byū u sprečy za treciaje-ćaciwartaje miejsca.

Wincus nia mieū takoj lohkej pamiaćci, jak Albinowič, ani takoj hlybokaj pracawitaści, jak Piastrejka, ale braū uslo praz paraŭnańnie, pračućcio i fantaziju: časam nia moh zrazumieć samaj prostaj zadaćy, katoruju ŭžo zrabiła bolšaja časć klasy i katoruju paśpieli pierapisać ad druhich samyja tupyja wučni. A druhim razam Wincus lohka raźbiraūsia i u samych trudnych zadaćach: tolkinia ŭmieū śpiśywać z druhich.

U zabawach — letam na poli, zimoj na sanačkach, kańkoch, u śnieżkach — Wincus byū wielmi achwoćy i zaŭziaty. Hetym niaświedama ratawaū swajo kwołaje zdaroūje.

п'еса свой пагодны, лёгка-казачны характар, а сталася абразом грубога і прымітыўнага характару бел. селяніна. Гр. Паўльскі сваімі гроблівымі мінамі, рухамі і крыклівым голасам з прыгожае ролі Янкі зусім без патрэбы даў гыпазлоснага, шорсткага і агранічанага селяніна. Прыстасавацца да яго старалася гр. Бэкішава ў ролі Маланкі, якая мае ў сабе многа акторскіх здольнасцяў. Фр. Аляхновіч ролю жыва выканаў добра. У яго ігры відаць акторскую рутыну. Шкада толькі, што ня мог сваёй мове прыдаць жывоўскага акцэнта.

У выкананні абецзвях п'ес было многа тэхнічных недахопаў, але яны апраўдваюцца поўнасьцю многімі труднасьцямі і перашкодамі, якія спатыкаў у сваёй працы гр. Аляхновіч.

Ня можна не звярнуць увагі на дэкарацыйны бок спектаклю. У гэтым кірунку папрацаваў многа і ахвярна ведамы мастак П. Сяргіевіч, з вынікам зусім дадатнім.

Канчаючы, астаецца толькі прывітаць гр. Аляхновіча ў яго працы над зарганізаваньнем бел. тэатру ў Вільні. Трэба толькі пажадаць, каб у далейшым гр. Аляхновіч звярнуў большую ўвагу на лепшы падбор рэпэртнару, больш прытасаванага да вымогаў часу і асяродзішча, на артыстычнае і тэхнічнае ўдасканаленьне ігры. Беларускае грамадзянства ў Вільні павінна з свайго боку больш зацікавіцца і падтрымаць тэатральныя пачынаньні Фр. Аляхновіча і яго трупы.

3

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

Калядныя ёлачкі для дзяцей. — У Вільні, у залі Бел. Інстытуту Гасп. і Культуры, у нядзелю 13 г.м., рэдакцыя дзіцячага часопісу „Пралескі“ супольна з некаторымі беларускімі маткамі падзяліла для беларускіх дзяцей калядную ёлку.

У вызначаны час зышліся бацькі з дзецьмі. Дзеці гулялі кругом прыбранай ёлкі. На гэтай дзіцячай урачыстасьці хор грам. Шырма паяў адпаведныя калядкі. Дзеці гулялі і паялі беларускія песні пад ігру на піяніне і дэкламавалі беларускія вершы.

— У Рызе (Латвія) пачатковыя беларускія школы наладзілі дня 12.1 сёлета дзьве ёлачкі, якія ня мала зрабілі дзецям прыемнасьці.

Далейшыя арышты ў Савецкай Беларусі. Савецкія газеты падаюць, што Г.П.У. зьліквавала контрэвалюцыйную арганізацыю ў Савецкай Беларусі.

Гэта арганізацыя беларускіх контрэвалюцыйнараў — пішуць савецкія газеты — мела сувязь з беларускімі народнымі дэмакратамі, таксама была ў кантакце з украінскімі і другімі заграначнымі белгвардзейцамі і мела на мэце адарваць Савецкую Беларусь ад ССРР.

Прыдзе час — і Беларусь будзе вольнай!

24 palityčnyja sprawy za adzin miesiac.

(Z litoŭskaŭa żyćcia).

Až hetulki spraŭ, palityčnaha charakteru, pačatych pierawažna palicyjaj, za adzin miesiac śniežań 1934 h. u litoŭskim narodnym żyćci sapraŭdy jość žyawiščam ciekawym i wažnym. Uvažajem rečaj karysnaj paznajomić (pawodle „Viln. Ryt“ Nr. 4 stol. h.) z hetym žyawiščam tak-ža i biełaru-skaŭe hramadźianstwo.

1. 1.XII Wilenski Akružny Sud sudziŭ St. Grygonisa za nielehalnaŭe nawučańnie litoŭskich dzieć. Sud Grygonisa apraŭdaŭ.

2. 4.XII Wilenski Apelacyjny Sud sudziŭ siamioch litoŭcaŭ za toje, što jany pabili sekwestratara, jak i žbiraŭ padatki. Sud niekatorych apraŭdaŭ, a niekatorym prysudziŭ pa miestacy arysztu, adkładaŭcy wykanańnie prysudu na dwa hady.

3. 5.XII Świanclanski Haradzki Sud sudziŭ biblijatekara addzielu T-wa św. Kazimiera za pašyrańnie zabaronienaj litoŭskaj literatury. Sud biblijatekara Dasisa apraŭdaŭ.

4. 5.XII Świanclanski Haradzki Sud sudziŭ pracuŭnika hurtka T-wa św. Kazimiera za pašyrańnie litoŭska-ha zabaronienaha lemantara. Sud abwinawačanaha apraŭdaŭ.

5. 5.XII Świanclanski Haradzki Sud sudziŭ dźwie asoby za pašyrańnie litoŭskich zabaronienych u Polšcy časapisiaŭ. Sud padsudnych apraŭdaŭ.

6. 5.XII Świanclanski Haradzki Sud sudziŭ staroha litoŭskaŭa dzieja-ča L. Bielinisa za toje, što jon, budu-čy kiraŭnikom čytałni T-wa „Rytas“, pašyraŭ zabaronienuju litoŭskuju lit-eraturu. Sud padsudnaha apraŭdaŭ.

7. 5.XII Świanclanski Haradzki Sud sudziŭ staršyniu addzielu T-wa św. Kazimiera za niapraŭnaŭe atkryćcie i wiadzeńnie publičnaj čytałni. Sud sprawu adłažyŭ, kab wyklikać i dopytacca świadkaŭ.

8. 5.XII. Świanclanski Haradzki Sud sudziŭ biblijatekara addzielu T-wa św. Kazimiera za pašyrańnie zabaronienaj mapy Litwy i takoj-ža litoŭskaj knižki. Abwinawačanaha Sud zasudziŭ na 100 zał. kary. Padana apelacyja.

9. 11.XII Wilenski Akružny Sud sudziŭ M. Uždavinisa za toje, što jon ahtawaŭ nie pasylać dzieć u pol-skiju dźiaržaŭnuju školu. Sud abwi-nawačanaha apraŭdaŭ.

10. 11.XII Wilenski Akružny Sud sudziŭ staršyniu addzielu T-wa św. Kazimiera za pašyrańnie zabaronienaj litoŭskaj literatury. Sud padsudnaha apraŭdaŭ.

11. 11.XII Wilenski Akružny Sud sudziŭ pracuŭnika św. Kazimiera za pašyrańnie zabaronienaj litoŭskaj lit-eratury. Sud padsudnaha apraŭdaŭ.

12. Tahož samaha dnia toj-ža Wil. Ak. Sud sudziŭ biblijatekara addzielu T-wa św. Kazimiera za pašyrańnie zabaronienaj litoŭskaj lit-eratury. Sud sprawu adłažyŭ.

13. 18.XII Świanclanski Haradzki Sud sudziŭ staršyniu addzielu T-wa św. Kazimiera za pašyrańnie zabaro-

nienaj litoŭskaj mapy. Sud abwinawa-čanaha apraŭdaŭ.

14. Tahož samaha dnia toj-ža Świanclanski Haradzki Sud sudziŭ biblijatekarku addzielu T-wa św. Ka-zimiera za pašyrańnie zabaronienaj litoŭskaj literatury. Sud padsudnuju apraŭdaŭ.

15. Tahož samaha dnia, toj-ža Świanclanski Haradzki Sud sudziŭ dźwie asoby za pašyrańnie zabaronienaj li-toŭskaj mapy. Adnaho abwinawanaha Sud apraŭdaŭ, a druhoho pakaraŭ na 100 zał.; padana apelacyja.

16. 21.XII Świanclanski Haradzki Sud sudziŭ biblijatekara addzielu T-wa św. Kazimiera za pašyrańnie zabaro-nienaj litoŭskaj literatury. Padsudna-mu Sud prysudziŭ zapłacić 100 zał. Ad hetaha prysudu padaŭ jon ape-lacyju.

17. 29.XII Świanclanski Haradzki Sud sudziŭ dwuch litoŭcaŭ kiraŭni-koŭ čytałni T-wa „Rytas“ za pašy-rańnie zabaronienaj litoŭskaj literatu-ry. Abodwuch Sud apraŭdaŭ.

18. 31.XII Wilenski Ak. Sud su-dziŭ kiraŭnika čytałni T-wa „Rytas“ za pašyrańnie zabaronienaj litoŭskaj literatury. Sud sprawu adłažyŭ.

19. 6.XII Wilenski Ak. Sud su-dziŭ niekalkich litoŭcaŭ, jakija aht-awali, kab nie pasylać litoŭskich dzie-ć u polskiju dźiaržaŭnuju školu. Adnaho padsudnaha Sud apraŭdaŭ, a inšych pakaraŭ arysztam ad 1 da 6 miesiacaŭ.

20. 5.XII Wil. Akružny Sud su-dziŭ niekalkich litoŭcaŭ za toje, što jany arhanizawali publičny pachod biez dazwołu Starasty. Sud pakaraŭ ich niewielikim štrafam.

21. 12.XII Łyntupski Haradzki Sud sudziŭ niekalki litoŭcaŭ za toje, što samawolna pastawili ŭ swajej wloscy kryž. Sud usich apraŭdaŭ.

22. 11.XII Świanclanski Haradzki Sud sudziŭ dwuch litoŭskich dzieja-čoŭ za abrazu slabroŭ wybarnej kami-sli padčas wybaraŭ u samaŭrady. Sud abodwuch apraŭdaŭ.

23. 20.XII Łyntupski Haradzki Sud sudziŭ kiraŭnika čytałni T-wa „Rytas“ za pašyrańnie zabaronienaj litoŭskaj literatury. Kaniec hetaj spra-wy niawiadamy.

24. 28.XII Horadzienski Akružny Sud sudziŭ U. Panawajtisa za niele-halnaŭe nawučańnie litoŭskich dzieć. Kaniec hetaj sprawy niawiadamy. —

Usie ŭspomnienyja sprawy sa-praŭdy ciekawija, jak swim žmies-tam, tak-ža i adnosinami da ich sudoŭ, jakija biazmała usich abwinawačanych saapraŭdawali. Palicyja, jak bačym, ad-nosna litoŭskaŭa kulturnaha żyćcia zanadta starajecca. Niamala jana tak-ža starajecca i adnosna żyćcia kultur-naha biełaruskaŭa.

P. Łušanowič.

Plebiscyt u Saary — pieramoha Niamieč-čyny.

Wersalski traktat addzieliŭ ad niamieckaj dźiaržawy jejnaju prawin-cyju — Saaru na 15 hadoŭ.

U traktacie, u hetaj sprawie ska-zana, što pašla 15-caci hadoŭ addzia-leńnia hetaj prawincyi ad Niamieččy-ny dalejšy palityčny los henaj prawincyi wyrašyć jejnaje nasielnictwa hałas-awańniem — plebiscytam.

Woś 10 h. m. minula 15 hadoŭ addzialeńnia Saary ad Niamieččyny i dzieła wyrašěńnia dalšaha losu Saary 13 h. m. adbyŭsia tam plebiscyt.

U wyniku plebiscytu — poŭnaŭa pieramoha Niamieččyny. Za pryłučeń-nie Saary da Niamieččyny hałasawa-ła — 477.109 asob = 90,8 proc. Za ŭtrymańnie dasiuleśniaha pałažeń-nia — 46.513 = 8,87 proc. Za pryłu-čeńnie Saary da Francyi — 2.124 = 0,4 proc. Hałasawała — 97,9 proc.

Treba adznačyć, što hety plebis-cyt u Saary žwiarnuŭ na siabie ŭwa-hu ŭsłaho palityčnaha świetu. Ad he-taha hałasawańnia, u mnohim zaleža-li dalejšyja adnosiny miž Francyjaj i Niamieččynaj i dalejšaje raźwićcio palityčnych padzielaŭ ahułam.

Dziela hetaha plebiscytu u Saary adbyŭsia pad nahledam mižnarodnym: padčas hałasawańnia była tam ŭłada Lih Narodaŭ.

Na hałasawańnie ŭ Saaru pryjaž-džali aŭž Ameryki i eŭrapejskich kra-joŭ, — tyja, što mieli tam prawa ho-lasu. Hetkich, pryjezdnych, prywieźli aŭž 39 specyjalnych ciahnikoŭ.

Saara — heta biazumoŭna kra-i-na niamieckaja, dzie nasielnictwa ŭ absolutnaj bolšasći tak-ža niamiecka-je. Kraina heta lažyć kala francuskaŭ hranicy. Saara — kraina pramysławaŭ: tam mnoha fabryk i kapalnau wuhla. Dziela hetaha nasielnictwa tam, u bol-šasći, rabotnickaje.

Uciakajuć z Saary.

Pašla plebiscytu, niezdawoleny-ja z jaho pačeli ŭciakać z Saary. Pier-šyja spužalisia kamunisty: jany ŭci-akajuć z Saary ŭ susiednija z Niamieč-čynaj dźiaržawy. Šwajcaryja hetych biehlacoŭ z Saary da siabie nia pry-maje i ščylna ad ich začyniła swaju hranicu.

Francuskaŭ konsulu ŭ Saary pa-dana 6.000 prošbaŭ henych biehla-coŭ, kab Francyja ich pryniała. Fran-cuski ŭrad zhadziŭsia pryniać usich.

ГРАМАДЗЯНЕ! Усе на ніву культуры! Гдзе няма, — арганізуйце турткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Куль-туры, а ідзе ўжо заложаныя — узмацніце ў іх працу!

Dr. Stanisław i dr. Jadwiha Hrynkiewiły.

Wadzior (Odra).

Da adnoj z najbolš raspaŭsiudžanych zaraz-nych chworoŭbaŭ u dziećci naležyć wadzior (odra). Chwaroba pačynaecca kataram i čyrownasćiu skli-zistych pawalokaŭ (wočy). Prychodźić kašal, harač-ka da 39 a nat' i 40 hradusaŭ. U paru dzion pašla pakazywajecca wysypka plamki na miakim i čwiordym niobie, razychodźicca jana na twar i ŭsio ciela.

Na 5—6 dzień haračka spyniaecca, wysypka bialeje, tak što ŭ praciahu dwuch troch dzion pra-padaje i haračka i wysypka. Adnačasna spyniajec-ca kašal, katar nosa i čyrownasć wačej.

Hetak normalna prachodźić wadzior biez kam-plikacyjaŭ.

Niezaŭsiody adnak tutaka dobry kaniec. U lohkich moža wystupić zapaleńnie, časta moža prywiazacca zapaleńnie wucha, nabryniajuć zalozy ŭyjuja, moža padchapiacca krup u horle, a nat i suchoty. Dzieła woś henych komplikacyjaŭ wa-dzior naležyć da nadta niebiašpiečnych chworoŭbaŭ dziećciacha wieku i pry epidemijach henaje chwa-roby pamiraje na wadzior kala 90% dziećci.

Zarazicca nadrom moža cierać skližistyja pawaloki rota, horla i nosa. Zaraza pierachodźić

cieraz pawietra, pradmiety, jakija mieli chworyja na sabie ci kala siabie, cierać ludziej, jakija dahla dajuć chworych. Chwaroba heta nastolki zaraznaja, što kali adno dziećci ŭ čacie zachwareje — chwa-rejuć usie inšyja.

Darostym chworoŭba nie strašnaja, dzieła tahož, što bolšasć ludziej pierachwareła na jaje budu-čy małym dziećci.

Zablašpiečyć dziećci ad kamplikacyjaŭ, jakija mohuć dawiasćci nat da śmierci, moža kliknušy biezadkadna na pačatku chworoŭba dochtara i ro-biačy ŭsieńka toje, što jon zahadaŭe.

Šwinka.

Raspaŭsiudžwajecca najčasćiej epidemična — značycca, kali niedzie henaja chworoŭba lučyć, chwareje na jaje šmat ludziej. U zachwareŭšych nabryniajuć kalawušnyja zalozy i čalawiek maje wyhlad šwiŭnoje haławy. Chwaroba prychodźić z ha-račkaju.

Chwaroby lepš nie zapuskać i nia lekawać chatniami sposabami a paradzicca dochtara.

Wietranaja wospa.

Dawoli častaja dziećciacha chworoŭba. Zaŭsiody prychodźić z haračkaju, časam wolnasćiu i wani-

tami. Na ciela pekazywajecca wysypka z puzyrka-mi. Puzyrki henija inakš wyhladajuć, jak pry sa-praŭdnaj wospie, nadta čačkoŭ chworoŭba, dzieła tahož, što pry wietranaj wospie puzyrki hładkija, a pry sapraŭdnaj jany majuć pupkawatyja jamački na wierchu.

Wietranuju wospu dziećci pierachodźić naj-časćiej lohka i jana nie pakidaŭe pa sabie nijakich śledamkaŭ na skury.

Zapaleńnie mazhawych bałonaŭ (Meninhit).

Zachwareŭšy narakaŭe na silnyja boli haławy, adkidywaje jaje nazad, wyhinajućy adnačasna ŭzad swaju chrybiatnicu. Nia moža haławy sahnuc zusi-m napierad. Zaŭsiody chworoŭba prychodźić z wi-li-koju haračkaju.

Chwaroba nadta niebiašpiečnaja, kančajecca časta śmierćaju.

Pryčyny meninhitu dawoli roznajakija. Bywa-je pry zapaleńni lohkich, wyklikajuć henuju chwa-robu bakteryi suchotaŭ, abo adumysłowyja bakte-ryi zapaleńnia mazhawych bałonaŭ h. zw. menin-gokoki. Adratawać chworoŭba ad śmierci moža tolki chutkaja pomać lekara i to zaležna ad bakteryjaŭ, jakimi chworoŭba wyklikanaja.

Roznyja wiestki.

Z POLŠČY.

Sialanskaja biadnota. Hazeta „Piast” zmiaščaje korespondencyi z polskaha siala. Z korespondencyjaŭ widać, što ŭ polskich wioskach biadnota strašennaja, što starod polskaha sialanstwa aświeta jdzie ŭ zad, h. zn. žyrycca ciemnota; sialanie nia kupiajuć nijakich kniżak i nia wypiswajuć haŭet; sialanie nia majuć za što kupić: soli, hazy, myła; u chatach świećlać lučynaj. Z pryčyny ciemnaty i biedności žyrycca zladziejstwa.

Hołas kulturtregiera z „Kresów.” Polski asadnik z „kresów wschodnich” piša ŭ polskaj hazecie „Piast,” što ciapier u Polščy jość mnoha waŭnych spraŭ, ale najwaŭniejszaj sprawaj ŭtrymańnie polščyny na „kresach wschodnich.” Dziela hetaha jon uwaŭaje, što asadniki robiać najbołšuju rebotu dla bačkaŭščyny tym, što jany żywuć na asadach starod nie palakoŭ.

Prajekt ab ukrainskaj terytorjalnaj aŭtanomii ŭ senackaj kamisii. Senackaja Konstytucyjnaia Kamisija razhladaje ciapier papraŭki da prajektu nowaj konstytucyi. Papraŭki komisija pryniała ŭsie, a prajekt ukrainaŭ ab terytorjalnaj aŭtanomii dla ukrainskich ziamiel adkinuła. Senat-plenum—16 h. m. prajekt konstytucyi pryniaŭ.

Lon padaraŭeŭ. Na polskich rynkach, z pryčyny wykupieńnia, lon padaraŭeŭ na 20 procentaŭ.

Polski prawapis. Z polskim prawapisam nia lepš, jak z našym, biełaruskim. Polskaja Akademia Nawuk u 1918 hodzie była ŭstanawiušy asnowy polskaj ortografii, jakija pieradała dziela apracoŭki prof. J. Łosiu. Prof. Łoś, pad upływam krytyki, parabił žmieni i stwarił nie mały chaos. Profesar Łoś pamior. Ciapier kiraŭnictwa paprawy polskaha prawapisu ŭziało ŭ swaje ruki ministerstwa prašwiety.

Z ZAHRANICY.

„Doŭhi” hoład u Sawietach. Niaščaście bałšawikoŭ koŭny hod nia minaje. Bywaje ŭ ich koŭnaj wiasny hoład „korotki” — tak, što ludzi z hoładu pamirajuć, a hoład „doŭhi” — tak, što z hoładu ludzi nia ŭmirajuć, ale skakać to nia choćuć, dyk ciahniecca biez pierapynku. Nadajeła hetaja blazchlebica: ŭlady žmianili sposab pradaŭ chleba: skasawali kartački i zawiali „wolnuju” pradaŭ chleba; ciapier pradajuć nie pa bolej 2 kiloŭ; — chleba nie chapaŭe — ludzi hałodnyja. Słowam „doŭhi” hoład ciahniecca dalej, a ŭ bałšawikoŭ ŭsciaŭ stać adna z hałodnych zadač socyjalistyčnaha budaŭnictwa: — jak nalaŭdzić haspadarku, kab choć čornaha chleba padjeści.

Rada Lihi Narodaŭ. U piatnicu 11 h. m. pačalisia narady Rady Lihi Narodaŭ, jakija pradoŭżacca da zakončėńnia sprawy ŭwiazanej z plebiscytm u Saary.

Sawieckija studenty ŭ Paryŭ. Francuskija hazety apiswajuć, što ŭ Paryŭ, na uniwersytecie, wučycca 20 sawieckich studentaŭ. Na hetych studentaŭ paryŭjante pryhladajucca adwarawajučysia, bo jany, studenty, zwaročwajuć na siabie ŭwahu — chodziać zaŭslody i ŭsludy ŭsie razam, mała haworać i nie śmiajucca. Kali chto ich, hetych studentaŭ, ab štoś zapytaŭ, — adkazwajuć lakonične, abo i zusił nie adkazwajuć. Hetkaŭe ich trymańnie „jazyka za zubami” zwaročwaje ŭwahu i wielmi cikawie paryŭjan.

Z KRAJU.

Zabiła blazmienam. U w. Naratoch, kala Smarhoŭ, Jarocka Weronika zabiła blazmienam siastruswajho muŭa. Weronika čwierdzić, što zabiła zaloŭku z lištać, bo jana była bieznaŭdziejna chworaŭa.

Z WILNI.

Kanfiskata. Administracyjnaja ŭlady skanfiskawali Nr. 2 lituŭskaj hazety „Wilniaus Rytis” za artykul „Što robicca ŭ Lidzkim powiecie.”

Pišmy z wioski.

Ab „addoŭžańni.”

Niašwiŭ. U minułym hodzie wydany nowy zakon, pawodle jakoha raskladajuć daŭhi na raty. Hety zakon ahulna nazywajuć—zakonom addoŭžańnia.

Mnohija, asabliwa blizkija izrodnija z BB., na prawi na lewa chwalać hety zakon, čwierdziać, što heta wializernaje dabradziejstwa.

Woś uzhleniem i my na hetaŭe „dabradziejstwa” zakonu „addoŭžańnia.”

Zakon hety dazwalaŭe žmienić na tracinu, a nawat i na palawinu, niekatoryja daŭhi kazionnye; aŭtačdaŭhu raskladajacca na raty, na 14 hadoŭ. Niekatoryja z hetych razložanach rat treba spłaćwać užo siolota. Kali chto nie zaplaćić u paru dŭwioch rataŭ, toj tracić prawi karystacca hetym zakonom i musić plaćić uslo adrazu.

Z hetaha zakonu nia ŭmat skarystali biełaruskija sialanie, bo nia było mnoha ŭščašliwych, katoryja dastawali kazionnye paŭyčki. Najbołš z hetych dabradziejstwaŭ, kala nas, karystali i karystajuć polskija asadniki. Tych, katoryja i skarystali z hetaha „dabradziejstwa”, nia ŭmat heta ciešć, bo, kab z hetaha ciapier karystać, treba mieć dobryja haspadarčyja warunki — prynamsi, jak u 1928 h.

Chto wiedaje ciapiersniaŭe palaŭeńnie našaha sialanstwa, toj znaŭe, što ŭ zyskiwańni doŭhu z sialan nie pamohuć choć i najdalej adročanyja raty.

Ciapier sialanskija haspadarski, kali b z alaŭkom u ruce padlić, ni dajuć nijakaha dachodu — nawat padatkaŭ niama z čaho aplaćić, a ab spłaćić doŭhu, dyk i hutarki niama.

Wo, kab pobać z hetym zakonom „addoŭžańnia” dy byŭ zakon čwierdejan na fabryčnyja wyraby, tahdy, mahčyma, sialanie mahli b spłaćwać ratami i daŭhi.

Słowam, hetaja palohka nia jość. palohkaj, bo jana, u ciapiersniaŭe časy, roŭna ciežkaj, jak i ŭwieś cieŭar

Chl—rob.

Ciaŭka tym ludziam, što ŭ ciamnocie żywuć.

Miadzioł, Pastaŭski pawiet. Ciaŭka żywiecca tym ludziam, dzie ciemnota kiruje žyćciom. Ciomnyja ŭ našych wakolicach ludzi, a ciemnata jość matkaŭ blahich pastupkaŭ.

Nadowiečy, u našych wakolicach, było strašnaŭe zdareńnie: małady chłapiec padpalił swajo humno i sam, u hetym-ža humnie, kali jano zaharėlasia, pawiesiŭsia.

U druhim miescy, abakrali sielania. Ukrali drobnyja rečy. Abkradziny pajšoŭ da znachara i waraŭy, kab dawiedacca, chto jaho abakraŭ. Nu, i „dawiedaŭsia” — znachar wywarazyŭ. Pačalasia niazhoda — kałatnia: pačali sialanie miŭ saboju nia tolki wadzicca, ale i sudzicca.

Trećiaŭe zdareńnie, jakoŭe było niadaŭna, taksama trahičnaje i žudasnaje: prapała, jak u wadu, dzicianio; dzie nia ŭkuli — znajści nie mahli. Urešcie znajšoŭ u leśie, nia żywoje ŭžo, lašnik. Biada ŭsia za śmierć dziciana, jak ciaŭkim kamieniem, ŭzlahla čamuści na Žydoŭ. Śledztwa wykazało, što žydoŭski rytualny mord, ab jakim u našym narodzie haworać lehiendy, — tuť wyklučany. Adnak, niekatoryja, uporysta čwierdziać, što tuť winawaty žydoŭski rytual.

Woś zachliwija zdareńni, pakrytyja ciemnatoŭ i ŭ ciamnocie zrodžanyja.

Ludcy! Prašwidaŭjeciesia, bo pahinfecial čytaŭcie kniŭki i hazety; arhanizujeciesia i wyhaniaŭcie ciemnotu z wiosak i z swaich chataŭ.

Jud.

Ab našych sprawach.

Žyntupy, Świanclanskaha paw. Našuju wołaść, Žyntupskaju, zasialajuć pierawaŭna biełarusy. Jość krychu lituŭcaŭ, maskaloŭ — starawieraŭ, a palakoŭ, dyk jak na lakarstwa. Palaki—heta ŭradaŭcy i wučyciali. Poloniza-

cyja ŭ Žyntupach prawodziacca choć pamalu, ale planowa, systematyčna.

Akcyju polonizacyi najbołš prawodzić polskija arhanizacyi: S.M.P., K.M.W. „Stšelcy” i Krakusy. U hetyja arhanizacyi zapiswajucca tyja, što choćuć žwiarnuć na siabie ŭwahu. Asabliwa zapiswajucca ŭ S.M.P. i K.M.W. maładyja dziaŭčaty, jakija choćuć pakazacca, što jany „umielyja,” wučonyja” i nia „chamki,” za jakich jany ŭwaŭajuć dziaŭčat, što nikoli nie haworać z saboju papolsku, a tolki pabiełarusk. U „stšelcy” zapiswajucca maładyja chłapcy nia dziela idej, jak heta dumajuć ichnija arhanizatory, a tolki dziela zablašpiečaćnia sabie budučyni, bo chto ŭ „stšelcach”, toj maŭe roznyja palohki ŭsludy: pry zdabyćci pracy, pry wyjeŭdzie na sezonnyja raboty ŭ Łatwiju, u wojsku i h. d. U „krakusy” zapiswajucca, adny dziela taho, bo kaŭcuć, što siabry henaj arhanizacyi nia buduć plaćić padatku wajskowaha, a druhija, što choćuć pafarsić šarkaju z čyrwonaj wakolkaj, i portkami z takimi ŭ lampasami. „Krekusy” — heta ludzi zadrynosiŭtyja, što-to ja; jany dumajuć, što jany najmudrejšyja i što ŭsie z ich dziwlaacca. Prykładam moŭa być „krakus” K. z Grodzkaŭščyny, jaki nia znaŭe, jak i chwalecca zdabytaju naharodaju (15 zł.) na abminkach.

Warta taksama jašče ŭspomnić, što aprača wyŭšej ŭspomnienych polskich arhanizacyjaŭ, jakija apalačwajuć biełarusau u našaj wołaści, jość, ci ŭžo i niama (ale była) i Kamunistyčnaja Partija Zachodniaj Biełarusi. Siabroŭ hetaje arhanizacyi aryštoŭwali ŭžo dwa razy. Pieršy raz u 1931 h. Policyja jakraz zašpiela siabroŭ—tawaryšoŭ na niekaj tajomnaj naradzje. Pry rewizyi znajšli rewolwery i wialiki zapas ahitacyjnaje bibuły. Zaraza pačalisia masawyja aryšty. Aryštoŭana było kala saraku asob; niekatoryja paŭciakali ŭ Sawiety, a niekatoryja apynulisia ŭ wastrozie, adnoha maładoha chłapca zasudzili aŭ na čatyry hady. Pašla, jak pisali polskija hazety, akazałasia, što byccam u Žyntupach byŭ samy centr KPZB i mieŭ daskanala naładŭžanuju lučnėść nia tolki z „Zmahaniem” ale i z B.S.S.R. Druhi raz natrapili na kamunistau u Žyntupach letaš wiasnoj. (Pieršyja aryšty musić nia čysta wykaraniłi kamunistu). Byli taksama aryštawaušy kolkinnacca sialan, ale zdaśledawaušy ich, chutka pawypuščali; aryštawali tolki dwuch žydoŭ, katoryja i byli duŭoj kamunistyčnaje jačejki. Nad hetymi žydkami, nia tak daŭno byŭ sud, i adnoha z ich sud zasudził na 6 hadoŭ wastrohu. Wot ŭa, hetyja žydk i raspaŭsiudŭwali kamunistyčnyja aŭiŭki. Kali byli aryšty, to ŭsie aryštawonyja žydkoŭ wydali.

U nas haworać, što K.P.Z.B.—heta žydoŭskaja arhanizacyja, a žydykamunistyŭe, choćać pakazać prad świetam, što da K.P.Z.B. naleŭać i biełarusy, zamaniŭšy naŭnych wydajuc pašla ŭ ruki ŭladam.

Dahladčyk.

Ab našym žyćci.

Дзятлава, Наваградскага paw. Жыцьцє сялян у нашай воласьці ня цікавае: галіта—бедната ў нашых вёсках — гэта, быццам, нармальнае зьявішча.

Некаторыя сяляне ня могуць ніяк сыяміць, чаму гэта так ёсьць: здаецца — кажуць — і зямелька роўціць тaksama, як і даўней, а то і лепш, і скацінку гадуем у большым ліку, а выбрацца з гэтай бяды — галіты ніяк ня можам!

Мне здаецца — справа тут ясная: земляробскія прадукты зусім абязцанелі, а фабрычныя вырабы трымаюцца старой, высокай, цаны; тавары ў крамах сялянству недаступныя, бо дарагія, а сучасныя чалавек і на вёсцы бяз многіх фабрычных вырабаў ужо жыць ня ўмее.

Апроч гэтага, ёсьць даўгі з лепшых гадоў і падаткі, якія зыскаваюць безаглядна сэквестратары.

Жывучы ў такіх варунках, нашае сялянства паступова беднее, ды яшчэ і на галіце — беднасьці змушана рабіць ашчаднасьці.

Каб пазбыцца непажаданых і прыкрага гасця—сэквестратара, сяляне стараюцца, прадусім, зьліквідаваць даўгі з казнай — залеглыя падаткі і даўнейшыя пазычкі ў насках комунальных і Стэфчыка.

Ліквідуюць гэтыя даўгі гэтак: прадае сяляннін апошнюю карову. Часьчэ грошай аддае — ў казну, як доўг, а за астачу купляе сабе цялушку, і гэтак жыве без малака, гадуецы карову.

Аджыўляюцца — ядуць нашыя сяляне вельмі дрэнна: бульба найгалаўнейшы прадукт; няма клустасьці, няма цукру, няма і малака.

Сялянства нашае няма ніякай, ані апекі, ані помачы мэдыцынскай. Праўда, ёсьць у Дзятлаве лекары, але-ж яны сялянству недаступныя — сяляне ня маюць грошай, — а тут, як кара Божая, розныя хваробы і ня выводзяцца з вёсак і „атпраўляюць” на той сьвет, пераважна, маładзья.

Сьлєзнавокі.

Моладзь, уставай.

Пруд, Дэрэвенскай вол., Слонімскага paw. Наша моладзь, чытаючы „Бел. Крыніцу,”—сваю родную газету, — дзівіцца, што ў пісьмах з вёскі гэтак дакладна апісваюць вясковцы сваё жыцьцє.

— „Не сьвятыя гаршкі лепяць” — падумаў я, і ўзяўся напісаць у газету аб нашай старонцы.

І наша старонка ўжо памаленьку працыхаецца: многія выпісваюць, сваю родную, газету, кніжкі і задыла іх чытаюць; моладзь наша ўжо ведае, што яна, моладзь, беларуская. Адна бяда, — моладзь наша нейкая бяздзейная. Моладзь, уставай! Бярыся за працу ахватней!

Ш. Ю.

Čas padumać ab lepšym.

Макаŭланіе, Sidrackaj wołaści, Sakolskaha paw. Našaja wioska rzlehlala ŭ takim miejsy, što aduslul da jaje padarozie. Zachodzja u našu wiosku: ŭbraki, pany, cyhany, nu i sekwestraty. Pany — bahaciejšyja ludzi—ŭjaŭlajucca ŭ našuju wiosku, kab naniac pastucha, parabka ci dzieŭku — za moľuju canu; ŭbraki zachodzjać ŭbrajućy, bo wioska wialikaja, jość i zamaŭniejszaja ludzi; cyhany, taksama ŭbrajućy, zajeŭdŭajuć; sekwestraty—ekzekutary pryjeŭdŭajuć pa padatki. Pryjeŭdŭaje da nas i wojt z pisaram — jany „padhaniajuć” sialan, kab u terminie placili padatki i kab adrabiali šarawarak.

Policyja zaŭslody maŭe rabotu ŭ našaj wioscy: to aryštoŭwaje, to robić trasieńnie, to haniaŭe ludziej z wioski na „pastarunak na daprosy. Čaho-ŭ policyja ŭkaŭe ŭ nas?— palatna, slaniŭy, miasa i inšych rečau, jakija prapadajuć u wakolicnych ludziej. Słowam, dzie, što zhinie — u našaj wioscy ŭkaŭe. Heta raznosić nia-dobruju slawu ab našym siale. Ludziej u nas mnoha i ŭsialakich: — stalary, kawali, ciešli, slasary; jość i takija, što wučylisia ŭ himnazijach i wyŭšejšych školach; jość u nas i dwuch infarmataraŭ — ciucikaŭ, jakija zajmajuca danosami ŭ policyju; jość u nas i świedamyja biełarusy.

Arhanizacyjaŭ u nas niama nija-kich — ani biełaruskich, ani polskich; biełaruskich niama, bo niama świetlych ludziej, a polskich niama, bo niama palakoŭ.

Mnoha jość u nas i takich, što siadzieli ŭ wastrozie, ale nie za palitiku — a za zladziejstwa. Chlopцы našyja adwaŭnyja, jany i naŭami miŭ saboj „wajujuć.”

Darahaŭa moładz i starejšyja! — prašwidaŭjeciesia, — bo ciemra was zaduŭŭ. Wypisywajcie swaje hazety i ich čytajcie; zakładjcie biblijateku-čytalniu i čytajcie swaje biełaruskija kniŭki.

Макаŭланіе.

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу. Выпісвайце найстарэйшую беларускую газету „Беларускую Крыніцу!”